

เกณฑ์การเติบโตอย่างชาญฉลาดกับการสร้างเมืองสุขภาพ

(Smart Growth Principles for Healthier Cities)

โดย ฐาปนา บุญประวิตร์ (Thapana Bunyapavitra)

<http://www.asiamuseum.co.th>/<http://www.facebook.com/smartgrowth/email;asiamuseums@hotmail.com>

บทนำ

การเติบโตอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) มีเป้าหมายโดยตรงในการวางผังและออกแบบให้เกิดเมืองแห่งสุขภาพ (Healthier Cities) โดยใช้โครงสร้างทางกายภาพที่ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูแล้วเป็นเครื่องกระตุ้นกิจกรรมการใช้ชีวิต เศรษฐกิจ และการนันทนาการให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ สร้างความเข้มแข็งทางกายและทางใจ สร้างสถานที่สาธารณะ สร้างสถานที่ที่มีความงดงามด้านทัศนียภาพและความสมบูรณ์ทางธรรมชาติซึ่งประชาชนทุกระดับรายได้และวัยสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันและสัมผัสได้

ภาพจาก New World Economic.com: http://neweconomy.net/about_us

เกณฑ์และกลยุทธ์การสร้างเมืองสุขภาวะ

แนวทางการพัฒนาเมืองของการเติบโตอย่างชาญฉลาดที่ใช้ในการสร้างเมืองสุขภาวะแบ่งออกเป็นสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มเกณฑ์การพัฒนาเมือง และกลุ่มกลยุทธ์การวางผังและออกแบบปรับปรุงฟื้นฟูเมือง โดยกลุ่มเกณฑ์การพัฒนาเมือง ประกอบด้วย เกณฑ์การออกแบบโครงข่ายทางเดินและทางจักรยานให้เชื่อมต่อกันอย่างสมบูรณ์ภายในชุมชน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การสร้างกายภาพให้เกิดชุมชนแห่งการเดิน (Walkable Community) กระตุ้นให้ประชาชนหันมาใช้ในการเดินและการใช้จักรยานไปทำงานที่มีลักษณะเป็นกิจวัตรประจำวัน เกณฑ์นี้ได้กำหนดให้ประชาชนพึงพาการเดินทางที่ต้องใช้แรงกายหรือกิจกรรมทางกาย (Physical Activity) ให้มากที่สุดซึ่งจะสามารถลดความเสี่ยงโรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคต่างๆ อีกเกณฑ์ได้แก่ การสร้างทางเลือกการเดินทางที่หลากหลายและส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งมวลชนเป็นโครงข่ายหลักในการสัญจร เกณฑ์ในข้อนี้มุ่งออกแบบโครงข่ายให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยสำหรับการเดินทาง ใช้ระบบการขนส่งมวลชนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการใช้ทางเดินและจักรยานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สัญจรระหว่างที่อยู่อาศัยกับสถานีขนส่งมวลชน การสัญจรระหว่างบ้านกับโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีเกณฑ์การปรับปรุงสถานที่สาธารณะ ทางเดิน ภูมิทัศน์สีเขียว และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรมให้มีความงดงาม คงความดั้งเดิม ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจ มีความรักและเกิดความห่วงแหนต่อสถานที่

ส่วนกลุ่มกลยุทธ์การวางผังและออกแบบปรับปรุงฟื้นฟูเมือง ประกอบด้วย กลยุทธ์การวางผังพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน (Transit Oriented Development-TOD) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การวางผังที่ทำให้เกิดความหนาแน่นของการอยู่อาศัยและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน โดยกลยุทธ์นี้ได้กำหนดให้ปรับปรุงฟื้นฟูกายภาพเมืองเพื่อสร้างความสะดวกกระตุ้นให้ประชาชนเดินและใช้จักรยานในการเข้าถึงสถานีขนส่งมวลชน ตลอดจนการสัญจรระหว่างที่อยู่อาศัยกับย่านพาณิชย์กรรมและหน่วยบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ด้วยการวางผังและออกแบบให้ที่อยู่อาศัยและศูนย์พาณิชย์กรรมตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกันหรือตั้งอยู่ใกล้กันซึ่งจะสามารถเดินหรือใช้จักรยานเชื่อมต่อถึงกันได้ สำหรับการออกแบบกายภาพถนน การเติบโตอย่างชาญฉลาดได้พัฒนาแนวทางการออกแบบถนนแบบสมบูรณ์ (Complete Streets) เพื่อเปลี่ยนบทบาทถนนจากเดิมที่เคยตอบสนองการใช้ประโยชน์เฉพาะรถยนต์ที่ใช้น้ำมันเพียงอย่างเดียวให้เป็นสถานที่สาธารณะ (Public Spaces) ที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ทั้งการเดิน การใช้จักรยาน การเป็นสถานที่นั่งพักผ่อน และการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งนี้ ถนนแบบสมบูรณ์ได้กำหนดแนวทางการออกแบบที่ช่วยลดความเร็วของรถยนต์ เพิ่มความปลอดภัยสำหรับผู้สัญจร เพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่นั่งพักผ่อนให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันมากยิ่งขึ้น

แนวทางการสร้างเมืองสุขภาวะ

Kaid Benfield หนึ่งในผู้ก่อตั้ง Smart Growth Network ได้เขียนบทความเรื่อง 13 photos and 11 simple thoughts for greener, healthier Cities เผยแพร่ใน NRDC Switchboard ได้สรุปกลยุทธ์การสร้างเมืองสุขภาวะที่ประยุกต์จากเกณฑ์การเติบโตอย่างชาญฉลาดไว้ ดังนี้

1. การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองเพื่อสร้างกายภาพให้เกิดความกระชับ สมบูรณ์และงดงาม สร้างชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ และสังคม ประชาชนมีความรักหวงแหน มีความผูกพันกับสถานที่และสภาพแวดล้อม
2. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเดินและทางจักรยานตามมาตรฐานถนนแบบสมบูรณ์ เพื่อให้ทางเดินและทางจักรยานเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการสัญจรภายในชุมชน และสร้างกิจกรรมทางกาย
3. การปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่ทางประวัติศาสตร์หรือสถานที่ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมให้มีความโดดเด่น งดงาม เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งนันทนาการ ประชาชนมีความรักหวงแหน มีความผูกพันกับชุมชน และเป็นสถานที่พิเศษที่มีความสำคัญของเมือง
4. การปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่อยู่ในเขตเมืองหรืออยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงธรรมชาติ การศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ และการสร้างความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเมือง
5. การสร้างภูมิทัศน์สีเขียว พื้นที่สีเขียว และทัศนียภาพสีเขียวในทุกมิติจากการสัมผัสทางสายตาของประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งนันทนาการทั้งการออกกำลังกายและการพักผ่อนหย่อนใจ
6. การออกแบบสถานที่สาธารณะ อาคารสำคัญของหน่วยงาน สถานีสขนส่งมวลชน หอสมุด พิพิธภัณฑ์ หรือสถานที่พิเศษให้มีรูปแบบและเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของเมืองและของประชาชน สร้างองค์ความรู้ที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดด้วยการจัดแสดงภายในและภายนอกหรือถ่ายทอดด้วยเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่ถ่ายทอดความเข้าใจ
7. การออกแบบและจัดสร้างให้เกิดพื้นที่บันเทิงสาธารณะในบริเวณใจกลางเมืองหรือบริเวณรอบสถานีสขนส่งมวลชน หรือรอบพื้นที่ตลาดสาธารณะ ที่มีศักยภาพในการดึงดูดให้ประชาชนแสดงออกในเชิงศิลปะ ดนตรี และกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี
8. การออกแบบสถานที่สาธารณะและข้อกำหนดอาคารและสภาพแวดล้อมในย่านพาณิชยกรรมให้เกิดความสะดวกในการพบปะสังสรรค์ การนันทนาการ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประชาชน
9. การสร้างเส้นทางปลอดภัยสำหรับนักเรียน ด้วยการวางผังให้โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ใจกลางชุมชน และกำหนดโครงข่ายการเชื่อมต่อระหว่างที่อยู่อาศัยกับโรงเรียนตามแนวทางของถนนแบบสมบูรณ์
10. การปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่ว่างเปล่าทั้งของรัฐและเอกชน พื้นที่ทิ้งร้าง อาคารทิ้งร้าง หรือสถานที่เสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นสถานที่สาธารณะซึ่งประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน และไม่เป็นการบริหารจัดการของชุมชน หรือการสร้างสวนเกษตรในเมืองที่เป็นแหล่งอาหารราคาถูก สะอาด และปลอดภัยสำหรับประชาชน

11. การวางผังและออกแบบระบบการสัญจรที่มีลักษณะโครงข่าย มีการเชื่อมต่อเมื่อเปลี่ยนวิธีการเดินทางที่มีความสมบูรณ์ ประชาชนมีความสะดวกในการเลือกใช้สำหรับการเดินทางไปยังจุดหมายและสถานที่สำคัญๆ โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านกายภาพ

จะเห็นได้ว่า เมืองทุกแห่งทั่วโลกสามารถใช้เกณฑ์และกลยุทธ์การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองของการเติบโตอย่างชาญฉลาดในการสร้างให้เป็นเมืองสุขภาวะได้ โดยการประยุกต์ใช้เกณฑ์และกลยุทธ์อย่างบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยใช้โครงสร้างทางกายภาพเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการใช้ประโยชน์สถานที่ การดำเนินวิถีชีวิต และการสร้างสรรค์เศรษฐกิจ ซึ่งจะนำมาสู่ความเป็นเมือง ยาน และชุมชนสุขภาวะ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Kaid Benfield, *13 photos and 11 simple thoughts for greener, healthier Cities*, Kaid Benfield's Blog.

NRDCSwitchboard, http://switchboard.nrdc.org/blogs/kbenfield/13_photos_to_help_us_think_about_cities.html, 23 July 2013